

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЗ ИЖДЕНЬ

Редакторъ: ПЕТЪРЪ МЪРМЕВЪ

РСШ 8/1932/1933 о/1

БИБЛИОТЕКА
"КЛИМЕНТ ЦИРЦКИ"
СКОПЈЕ

152/090

† ДИМИТЪРЪ МИХАИЛОВЪ,

председателъ на Македонския националенъ комитетъ и водачъ на македонското легално освободително движение въ България, убитъ на 16. май 1932 година въ София отъ коварни и наемни убийци.

И л и н д е н ь

Тая година изтичатъ цѣли 29 години отъ единъ величественъ и възвишенъ моментъ, когато на Илинденъ — 2. августъ 1903 година, надъ китното село Смилево, близо до Охридъ и Ресенъ, се разнесе гърмотевичната вестъ, че македонскиятъ робъ, буднитъ синове на злочеста Македония захвърлиха рало и мотика, грабнаха пушки и се наредиха подъ знамето на борческа Македония.

Въ тоя день надъ 20 хиляди македонски синове напуснаха домъ и челядъ и се хвърлиха въ неравна кървава борба съ пълчищата на султанската властъ. Бунтовната пѣсенъ на свободата огласи планинитъ и долинитъ на хубавата, но злочеста Македония. Революционнитъ знамена се развѣваха надлъжъ и наширъ изъ разбунтуваната и въстанала Македония.

Три месеци безстрашнитъ борци водиха борба, борба на смъртъ и животъ противъ прииждащитъ азиатски орди на врага, които се отдадоха на грабежъ и безчестия, на опожаряване и смъртъ. По този начинъ роди се безсмъртната *Илинденска епопея*.

По тоя начинъ буднитъ македонски синове показаха на Европа, на цѣлъ свѣтъ, че страната, която роди Св. Кирилъ и Св. Методий, въ която живѣ Св. Климентъ Охридски, който създаде българската култура и писменостъ, не може да търпи тежкото и непоносимо робство.

Ако направимъ единъ анализъ на Илинденската епопея, ще констатираме, че македонската революционна организация въ своята си борба въ Македония се е ръководила отъ хуманни чувства, безъ да повреди въ нищо мирното турско население. Ние ще приведемъ само два исторически факта изъ тая епопея, които красноречиво характеризиратъ доблестната и честна борба на македонскитъ революционери.

Двама представители на революционния щабъ още рано на Илинденъ се явяватъ въ Охридъ при тѣгавашния български митрополитъ Методий, за да му съобщятъ, че въстанието е обявено. Владиката намиратъ въ градината. Следкато му цѣлуватъ ръка, единиятъ представителъ застава предъ него и съ видимо душевно вълнение отправя му следнитъ думи:

„Ваше Високопреосвященство! Щастливъ се считамъ да Ви съобщя, че нощесъ е обявено въстанието съ специаленъ манифестъ. Като Ви поздравявамъ съ първия въстанически день, азъ прося отеческа благословия за успѣха на нашето дѣло“.

Тая внезапна вестъ изненадва и въ първо време смуцава владиката. Обаче, събитие то бѣ

толкова много велико, че то веднага надви на явилото се у владиката за моментъ смущение. Митрополитъ Методий следъ минута мълчание се прекръства и казва: „Богъ да ни бѣде на помощъ“.

Обаче, току-що бѣ се започналъ разговорътъ съ владиката по въстанието, на пѣтнитъ врата се показва турско запитие, което съобщава, че каймакаминътъ кани владиката да отиде веднага въ конака. Дѣдо Методий, неосвободенъ още отъ първото си смущение, наново се смуцава отъ тази ненавременна сутринна покана на каймакамина.

Владиката не възразява нищо и, непридруженъ отъ никого, отива въ конака. Каймакаминътъ

Градъ Влашка-Клисуре въ Костурска околия.

На 23. юлий (ст. ст.) 1903 година — три дни следъ прогласяването на Илинденското въстание — този градъ, който по това време бѣше турски мюдурски административен центъръ въ Костурската околия, биде превзетъ отъ съединенитъ Костурски чети начело на войводитъ и подвойводитъ имъ: Василь Чекаларовъ, Иванъ Поповъ, Пандо Кляшевъ, Никола Андреевъ, Пандо Сидовъ, Петъръ Марковъ, Марко Ивановъ и други. Въ ржцетъ на революционната властъ градътъ остана до 15. следващия м. августъ, когато четитъ, подъ напора на силни турски войсковы части, бидоха принудени да го напуснатъ.

Превзимането на Влашка-Клисуре и толковременното му държане отъ четитъ, бѣше едно отъ голѣмитъ постижения на Илинденската въстаническа акция въ Костурския край. Тая акция има въ сжщия край нѣколко такива постижения — по-голѣми отъ тая въ Влашка-Клисуре и по-малки отъ нея.

Мехди-бей, като никога, приема митрополита много вежливо, комуто прочита написания на турски езикъ и облепенъ презъ нощта по турскитъ улици *манифестъ* на революционния щабъ.

Каймакаминътъ, който до деня на въстанието се е отнасялъ особено неприязнено къмъ българитъ и систематично ги преследвалъ, сега, като по чудо, съвсемъ промѣня своето държане къмъ владиката. Каймакаминътъ развълнуванъ и съ сълзи на очи казва на митрополита, че отъ манифеста узнава какво той въ случая има вече работа не съ вулгарни разбойници, а съ истински идейни революционери, които сж само противъ турската официална властъ и турскитъ деребеи, но никакъ не и противъ мирното турско население. Въ желанието си на всѣка цена да запази града отъ каквато и да е напасть, той замолва митрополита да му гарантира, че въ града не ще се предприеме отъ страна на християнското население никаква революционна акция, като

сжщевременно увърлил владиката, какво и той не ще допусне никаква провокация отъ турска страна.

Следъ тия взаимни увърнения и благопожелания, изказани по внушение, двата довчерашни противници, представители на две враждуващи нации, се раздѣлятъ най-приятелски, за да се предаде всѣки отъ тѣхъ на своя висшъ служебенъ дългъ.

Дѣдо Методий нарежда да се четатъ въ църквата „Св. Климентъ“ въ негово присѣствие катадневни вечерни бдения, въ които се възнасяха топли молитви къмъ Св. Климента да закриля своя епрстоленъ градъ и да помага на започнатото свето

ската банка. Какъ? Въ късна вечерь младитѣ революционери скжсватъ кабелитѣ на централното газово освѣтление. Минутно Солунъ потъва въ мракъ. Въ този мигъ се запалва фитилтъ и Отоманската банка е въ въздуха, като съ своя трѣсъкъ поставя цѣлото население въ смрътна тревога. Настъпва паника. Всички сж зашемедени. Стражари и войници биятъ тревога. Почва се борба гигантска. Само нѣколцина млади революционери, въоръжени съ бомби, самоотвержено се борятъ, нѣкои отъ които дадоха живота си, а други изпитаха тежкия животъ на заточеника.

Приведенитѣ два исторически вече факта показватъ най-красноречиво за честната и доблестна борба на македонскитѣ революционери. Тѣ не отидоха денемъ да разрушаватъ джамиитѣ и да пакостятъ на мирното турско население. Солунскитѣ атентати бѣха протестъ срещу Европа, която търпи това робство; дори семейството, което живѣеше въ банката, съ нищо не пострада, защото часъ преди атентата бѣше предупредено да напусне банката.

Сжщото бѣше и съ Илинденското въстание, съ обявения манифестъ на турски, френски и български езици, предадени на Битолскитѣ консули, който манифестъ гласѣше: „Борци, щадете мирното турско население; борете се само срещу официалната турска власть“. Изказанитѣ думи на Охридския каймакинъ къмъ митрополита, какво отъ манифеста узнава, че въ случая има вече работа не съ вулгарни разбойници, а съ истински идейни революционери, рисува красноречиво доблестта и честността въ похватитѣ на революционната организация.

Но уви! Въпрѣки всички морални и материални жертви, що даде Македония, тя и днесъ е пакъ злочеста, дори много по-злочеста. Каточели безбройнитѣ жертви, дадени за свободата на Македония,

бѣха малко. Изглежда, злата орисница на Македония иска още жертви. Тя ще ги даде. Родилитѣ се млади македонски синове, окърмени съ революционенъ духъ и възпитани въ заветитѣ на славнитѣ борци—великани Дамянъ Груевъ, Гоце Дѣлчевъ, Тодоръ Александровъ и пр., не ще оставятъ своята родина въ робството; тѣ ще изпълнятъ своя свещенъ дългъ—дългътъ на доблестния и съзнателенъ македонски революционеръ. Тѣ иматъ вече предъ себе си македонската Илинденска епопея, която ще ги насърчава да изпълняватъ заветитѣ на падналитѣ борци за свободата на Македония.

П. М. Скопакъвъ

Оцѣлѣлата часть отъ нѣкогашното китно и чисто българско Костурско село Бобица

Съ своето челно участие въ църковно-училищнитѣ и революционни борби въ Костурския край, това село бѣше си навлѣкло силната омраза и на гърцитѣ и на турцитѣ. И когато на Илинденъ 1903 година бѣ прогласено Илинденското въстание, тая грѣцко-турска омраза се издѣ надъ него стихийно.

На 15. августъ (ст. ст.) 1903 г., въ деня на празника „Света Богородица“ и всрѣдъ разгара на въстанието, бѣсни и свирепи турски башибозушки пълчища, дошли отъ околнитѣ турски села, и редовна турска войска, къмъ командния персоналъ на която се числѣше и Костурскиятъ грѣцки митрополитъ Герасимосъ Каравангелисъ, следъ като оплячкосаха селото изцѣло, подпалиха го отъ много мѣста и го опожариха. Отъ пожара биде пощадена — като по чудо — църквата „Света Богородица“; пощадени бѣха и нѣколко кжщи около нея. Всичко друго биде обрнато на пепелища и развалини.

Немобилизиранитѣ жители на селото, предизвестени за „душегубието“ — както тѣ се изразяватъ, което е било на пътъ да врѣхлети надъ тѣхъ, бѣха напуснали навреме селото и бѣха се приютили въ близколежещия градъ Влашка-Клисуре и въ други съседни села. Тия отъ тѣхъ, които не бѣха успѣли да сторятъ това, бидоха избити отъ освирепѣлитѣ турски пълчища.

Днесъ, до оцѣлѣлата селска църква и надъ пепелищата на опожаренитѣ селски кжщи, стърчи „бѣлиятъ конакъ“ на единъ загнѣздилъ се, като таласъмъ, въ селото „храбъръ“ андартски войвода. Андартинтъ и конакътъ му символизиратъ невата робия, подъ която подпадна селото.

Село Бобица даде въ далечното минало македонскитѣ учители и просвѣтители Петъръ Орловъ и Златко Каратанасовъ, а въ революционнитѣ борби излжи приказния Костурски войвода Манолъ Розовъ.

дѣло. А каймакаминтъ, отъ своя страна, яхва конь и, придруженъ отъ нѣколцина конни стражари, обикаля изъ турскитѣ махали, увещавайки турското население да не прекжсва своята катадневна работа.

Другъ единъ фактъ: Като прелюдия на Илинденското въстание бѣха известнитѣ Солунски атентати, извършени пакъ въ 1903 год. — малко време преди Илинденъ. Солунскитѣ атентати навремето си направиха потресавще впечатление въ цѣла Европа по своя замисълъ и по начина на извршването. Нѣколцина самоотвержени млади и буйни синове на Македония хвърлиха въ въздуха Отоман-